

Günel ABBAS

“Azərbaycan mənim doğma Vətənimdir. Mən həmişə Azərbaycanın uğurlu gələcəyi barədə düşünürəm və bu istiqamətdə atılan hər bir addım məni sevindirəcək” - bu cümlələrin sahibi dünya elmində inqilab edən dahi azərbaycanlı Lütfi Zadədir. Bəşəriyyətin gələcək inkişafının informasiya kommunikasiya texnologiyaları sahəsi ilə bağlılığına əmin olan Lütfi Zadə Azərbaycanda elm və texnologiyaların inkişafı, gənc mühəndislərin və tədqiqatçıların formalaşması üçün müasir tədqiqat mərkəzlərinin yaradılmasını arzu edirdi. O, öz müsahibələrində ölkəmizdə elm və texnologiyaların inkişafı üçün böyük potensialı olduğunu bildirir, elmlə məşğul olan insanlara qayğı göstərilməli olduğunu deyirdi.

Lütfi Əlişkər Zadə kompüter elmində qeyri-səlis məntiq nəzəriyyəsinin əsasını qoyan riyaziyyatçı və alimdir. 1921-ci il fevralın 4-də Bakıda anadan olub. Lütfi Zadə Azərbaycan gəncləri üçün ən gözəl nümunələrin önündədir. Çünki bir mil-

lət inkişafı elmlə, biliklə olur, xurafatla deyil.

Lütfi Zadə elm aləmində ən çox qeyri-səlis riyaziyyatın, qeyri-səlis əlaqəli məfhumlardan ibarət olmasını irəli sürməsi ilə tanınıb. Onun atası Rəhim Ələsgərzadə azərbaycanlıdır və Ərdəbildə doğulub, anası Fanya Korenman etnik rus-yəhudi-dir, Odessada doğulub və İran vətəndaşı olub. Lütfi Zadə üçüncü sinfə qədər təhsilini Bakıda alıb, sonradan o, ailəsi ilə birgə Tehrana köçüb. 1942-ci ildə Tehran Universitetindən məzun olub və bir il sonra ABŞ-a gedib. 1944-cü ildə MIT-ə daxil olub və adını Lütfi Əsgər Zadə kimi dəyişib. 1946-cı ildə isə o, Kolumbiya Universitetinə doktorluq dərəcəsi üzrə tələbə kimi daxil olub. Bu vaxt onun ailəsi artıq Nyu-York şəhərinə yerləşmişdi.

O, 1949-cu ildə həmin universitetdə elektrik mühəndisliyi üzrə doktorluq dərəcəsi alır və bir il sonra professor yardımçısı kimi çalışır. Lütfi Zadə Kolumbiya Universitetində 10 il dərs deyib. 1957-ci ildə professor kimi fəaliyyətə başlayıb, 1959-cu ildən ömrünün sonunadək

Akademik dairələrdə professor Lütfi Zadənin işi mübahisəli sayılır və hətta rixşəndə də tuş gəlirdi.

Bu, qismən onun işinin başqa riyazi sahələri sorğusuala çəkməsi və yeni nəzəriyyənin terminologiyası ilə bağlı idi. “Google Scholar” saytına əsasən Zadənin 1965-ci ildə nəşr etdiyi “qeyri-səlis çoxluq” nəzəriyyəsi 90 mindən artıq elmi əsərdə iqtibas olunub və bu riyazi konsepsiyası elektron cihazlardan tutmuş, hava proqnozundak müxtəlif sahələrdə istifadə olunub. Nyu-Mexiko Universitetindən professor Timothy Ross deyir ki, nəzəriyyə hüdudları qeyri-müəyyən və dəqiq olmayan informasiya kütləsini araşdırırdı. “Bu, nəzəriyyə və reallıq arasında bir körpü idi”, son illər ərzində Lütfi Zadə ilə birlikdə işləyən Almaniyanın Jena Universitetinin professoru Rudolf Seising deyib.

Azərbaycanda doğulub, xaricdə

Ömrünü elmə həsr edən dünya şöhrətli azərbaycanlı

Lütfi Zadənin anım günüdür

Kaliforniyadakı Berkeley Universitetində dərs deyib. Onu məşhurlaşdıran qeyri-səlis məntiq nəzəriyyəsinə isə 1973-cü ildə irəli sürüb.

yaşayan Lütfi Zadə Vətəni tərk etdikdən sonra Azərbaycana cəmi iki dəfə səfər etmişdi. İlk olaraq Lütfi Zadə Bakıya 1965-ci ildə birgünlük

ransında iştirak etmək üçün gəlmişdi. Üçüncü dəfə 2017-ci ildə o, əbədi olaraq Vətəninə dönür. Alim 6 sentyabr 2017-ci ildə dünyasını dəyişir və sentyabrın 29-da Birinci Fəxri Xiyabanda dəfn edilir. Ölümündən bir ay əvvəl Lütfi Zadə müsəlman adətlərinə görə Vətəninə dəfn olunmasını xahiş edən bir məktubla Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Administrasiyasına müraciət etmişdi. Onun bu istəyi yerinə yetirilmişdi.

Lütfi Zadə elə böyük bir şəxsiyyətdir ki, Azərbaycanda torpağa qoyulanda da Vətəninə baş ucalıq götürüb. Elm və texnologiyaların inkişafına misilsiz töhfələr vermiş məşhur alim Lütfi Zadə həmişə azərbaycanlı olması ilə qürur duyub, onun ürəyi daim doğma Vətəni ilə döyünüb. O yazırdı: “...Vətənimin oğlu kimi qəbul edilməyim həyatımın məzisi və şərəfidir. Bakı və xalqım qələbəmin qaynar güşəsində özünə əbədi yer tutub”. Azərbaycan Lütfi Zadə kimi bir övladının olması ilə fəxr edir. Lütfi Zadə də öz növbəsində Vətəni, xalqını çox sevirdi. “Heç zaman azərbaycanlı olduğumu

səfər etmiş, ikinci dəfə isə 2008-ci ilin noyabrında “BakuTel” Beynəlxalq telekommunikasiya və informasiya texnologiyaları sərqi və konf-

gizlənməmişəm, əksinə, bununla qürur duymuşam” deməklə bir daha millətinə nə qədər bağlı olduğunu nümayiş etdirib.